

Корівчак Л. Духовні обрії творчості М.Чернявського // Поетика художнього тексту: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Херсон, 17-18 травня 2018 року) / Херс. держ. ун-т; [редактори-упорядники А.Демченко, Т.Цепкало] . – Херсон, 2018 – С.48-50

Корівчак Людмила

м.Херсон

korivchak15@ukr.net

ДУХОВНІ ОБРІЇ ТВОРЧОСТІ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО

Упродовж усього творчого життя М.Чернявський цікавився питанням духовного розвитку людини.

Поетичний світ митця – це духовна біографія ліричного суб'єкта. Повніше відтворити його внутрішній світ авторові вдається за допомогою образу серця, який належить до ключових. За спостереженням С.Кримського, «для світоглядно-ціннісної свідомості української культури стає характерним висування на передній план не формалізму розуму, а того, що є корінням морального життя, «серця» як метафори інтимних глибин душі. Цей архетип «філософії серця» розкривається по-різному: як принцип індивідуальності та орган відчуття Бога (П.Юркевич); як мікросвіт, вираження внутрішньої людини, основа людяності (Г.Сковорода); як шлях до ідеалу та гармонії з природою (Т.Шевченко); як джерело надії, передчуття, провидіння (П.Куліш); як ключ до «господства душі», її мандрівок у вічність, сферу добра і краси (М.Гоголь)» [2, с. 79].

У ліриці М.Чернявського кордоцентричність розкриває внутрішню реакцію ліричного героя на життя. У вірші «Дала мені природа...» образ «чутливого серця» символізує джерело поетичного таланту. Бездуховність, ницість оточення глибоко ранять серце митця. Як протест виривається його «стогін – спів».

У вірші «Маю серце я гаряче...» образ серця набуває конкретизації: «гаряче», «вразливе», «нетерпляче». Внутрішня вразливість і нахил до філософування служать засобом самохарактеристики ліричного «я»: «І живу весь вік таким / В самій єдності двоїтим: / Пісні сином променистим / І філософом сумним» [4, с. 383].

Як влучно підмітив М.Плевако, «нести людям велику любов – це одна з основних думок, що не раз її висловлено в поезіях Чернявського» [3, с. 251].

У вірші «Коли б я серце мав велике...» образ серця увиразнює гуманістичні пориви ліричного героя. Серце «велике», «відголосне» стає запорукою успіху поета в протистоянні бездуховності, виявляє його естетичну позицію: «І я б учив людей любити».

У поезії «Відповідь співця» образ серця розкриває вразливість поета, його етичні засади. Метафори «серце здригнеться», «серце відгукнеться», «серце дзвенить»

увиразнюють думку про активність поета. Автор висловлює незгоду із проповідниками примирення зі світом зла. Жанрові прикмети послання надають поезії полемичності, категоричності. Поет гостро викриває пристосовництво й утверджує вірність своїм творчим засадам.

У віршах модерністів духовна гармонія осягається в пісні, через неї митці намагаються впливати на суспільство. Оскільки пісня – це те, що «опосередковане голосом, у чому задіяна душа і людське тіло» [1, с. 272], то і вплив її на оточуючих відбувається на рівні чуттєвому, підсвідомому.

Пісня – це проекція душі автогероя М.Чернявського. Тематичне розмаїття пісень обумовлене спектром його почуттів. У поезії «Мій спів» М.Чернявський вона дає ліричному героєві розраду, породжує енергію, волю до життя.

Як зазначає С.Кримський, «слово в духовному житті України завжди вважалося початком вільної думки та вільної людини. А воля та її маніфестація у вчинках розкріпаченої особи була найвищою цінністю в українському менталітеті» [2, с.85]. Поет називає свою пісню «огненнокрилою», щоб підкреслити могутність, силу творчого пориву.

Н.Шумило, характеризуючи творчість М.Чернявського, зазначає: «Поняття духовності письменник пов'язував передусім з реалізацією морального потенціалу людини. А вже самоусвідомленість власної духовності – з національною культурою» [5, с. 9]. Творчий процес стає для М.Чернявського не лише можливістю втечі від буденності, а набуває масштабнішого значення: це можливість впливати на суспільність. Таким чином, образ слова у вірші постає символом як відродження самого ліричного героя, що виявив готовність протестувати проти зла у суспільстві, так і піднесення духовності всього народу. Вигук «Я правди прагну і просю» став головною запорукою у боротьбі ліричного героя за духовне розкріпачення людини.

М.Чернявський найповніше в своїй ліриці розробляє три образи природи: моря, степу, неба. Таким чином поет намагається охопити всі частини Всесвіту (вода, земля, небо), щоб повніше розкрити процес пізнання світу ліричним «я». Кожна з цих стихій навіює героєві почуття впевненості в собі, внутрішньої сили, а отже, розкриває в ньому «живого бога».

Пошукам бога у внутрішньому світі людини присвячено оповідання М.Чернявського «Богові невідомому». Досвід життя, внутрішня боротьба дають змогу головному героєві твору Севрюку дійти висновку про існування вищої сили.

Образ Бога у творчості М.Чернявського – це сила високої моральності кожної людини, її духовного злету, усвідомлення людської вартості, і цю силу людина здатна пізнати в зрілому віці, коли підсумовує зроблене протягом життя.

Могила в оповідання «Богові невідомому» – це уособлення степової краси, яка сповнена магічної сили: зціляти людські душі.

У таких віршах «Гість незнаний», «О, скільки є того простору...»; «До джерел первісних» поет не дає назви своєму Богові, оскільки відчуття гармонії зовнішньої і внутрішньої у людині, за Чернявським, означає визнання за собою права бути Людиною, вмістилищем Духу – отже, Бога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. / Тамара Гундорова – Львів : Літопис, 1997. – 297 с.
2. Кримський С. Архетипи української культури / С. Кримський // Вісник НАН України. – 1998. – № 7– 8. – С. 74 – 87.
3. Плевако М. Микола Чернявський (В тридцятилітній ювілей його літературної діяльності (1885-1925) / М. Плевако // Червоний шлях. – 1925. – № 11 – 12. – С.237 – 267.
4. Чернявський М. Твори : У 2 т. / М. Чернявський – К. : Дніпро, 1966. – Т. 1. Оригінальні поезії. Переклади. – 514 с.
5. Шумило Н. Микола Чернявський (1863-1938) / Н. Шумило // Гроно нездоланих співців : Літературні портрети українських письменників ХХ сторіччя, твори яких увійшли до оновлених шкільних програм. – К.: Основи, 1997. – С. 5 – 16.

